

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Ei

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea kaikkien asiakasryhmien palveluasumista?

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Kyllä

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Kyllä

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Ei

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Kyllä

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

Jo nyt nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa monimuotoisen asumisen. Sosiaalihuoltolakiin tulisi lisätä toimintayksikön määritelmä, joka on sama kuin 1.10.2020 voimaan tulevassa ikälaissa. Toimintayksikön muodostaa toiminnallinen kokonaisuus. Sen ei siis tarvitse olla fyysisesti samassa tilassa tai rakennuksessa, vaan muodostuu nimenomaan asumispalvelun toiminnallisesta kokonaisuudesta/palvelukokonaisuudesta. Samassa toimintayksikössä ei voi olla kuin yhdenlaista asumista, mutta samassa rakennuksessa ja samalla palveluntuottajalla voi olla erilaisia toimintakokonaisuuksia/asumispalvelukokonaisuuksia, joita voidaan järjestää erilaisissa asumisympäristöissä ja asumisratkaisuisissa kuten palveluntuottajan omistamissa tiloissa, kunnan järjestämissä asunnoissa tai asiakkaan yksityisessä kodissa. Ei ole tarkoituksenmukaista luetella nimeltä lain tasolla erilaisia asumisratkaisuja tyhjentävästi ja yksityiskohtaisesti.

Kotihoidon lisäksi sosiaalihuoltolaissa voisi olla uutena määritelmänä tehostettu kotihoito. Se kuvaisi paremmin nykyistä tilannetta. Kotihoitoa annetaan jo nyt ympärivuorokautisesti. Tehostettu kotihoito voisi antaa asiakkaalle joustavasti sinne, missä hän asuu. Erona tehostettuun palveluasumiseen on se, että tehostettu palveluasuminen on usein toteutettu ryhmäkodin omaisessa asumisesessa.

8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Ei

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatusta sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: aterian-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Ei

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Ei

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Ei

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali-

ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Kotihoidon asiakasryhmä on paljon laajempi ja moninaisempi kuin tehostetun palveluasumisen asiakasryhmä. Asiakkailla on hyvin erilaisia hoivan ja palveluiden tarpeita; lapsiperheitä, vammaisia, mielenterveyskuntoutua, monisairaita, iäkkäitä, joiden hoidon ja tuen tarpeet vaihtelevat. Kotihoidon palveluiden sisältö ja asiakassuhteiden kesto vaihtelee sekä asiakkaiden väleillä, että yksittäisellä asiakkaalla huomattavasti enemmän kuin tehostetun palveluasumisen asiakkailla. Kotihoitoa toteutetaan myös hyvin erilaisissa toimintaympäristöissä kuten tiiviissä kaupunkiympäristössä ja asuinyhteisöissä, mutta myös haja-asutusalueilla ja harvaan asutuilla alueilla, jossa välimatkat asutuskeskuksiin ja palveluihin voivat olla useita kymmeniä kilometrejä.

Jos kotihoitoa halutaan lainsäädännöllä säädellä, henkilöstömitoitusta tärkeämpää olisi määritellä esimerkiksi asiakkaan palvelun toteuttamiselle minima aika tai yhden työntekijän asiakasmäärä. Henkilöstömitoituksen säätäminen ei myöskään huomioi sähköisten ja digitaalisten palveluiden kehitystä.

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

-

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Lainsäädäntöä kehitettäessä/muuttaessa tulee huomioida lainsäädäntöprosessin hitaus ja jäykkyys. Lainsäädännön tulee luoda puitteet ja tärkeimmät asiakkaan oikeuksia ja asemaa turvaavat normit/keskeisimmät periaatteet, joita valvotaan, mutta ei lähteä säätelemään yksityiskohtaisesti esimerkiksi sitä, miten jokin palvelu tulee toteuttaa kategorisesti ja toimintaa johtaa. Lainsäädännön pitää mahdollistaa asiakkaan henkilökohtaisen tilanteen tapauskohtainen arvionti ja ammatillinen harkinta.

Siurua Maria
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Serpola-Kaivo-oja Leena
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto